

Arbeidsinnvandringen til Norge: Omfang og drivkrefter siste 20 år

Bernt Bratsberg

Trekker på samarbeid med Jon Erik Dølvik, Knut
Røed og Oddbjørn Raaum

Kunnskapsutvikling om arbeidsinnvandring
Avslutningskonferanse, Fafo, 21. mai 2015

Spennende tider for norsk migrasjonsforskning

- EU-utvidelsene i 2004 og 2007 åpnet det norske arbeidsmarkedet for borgere av land i Øst- og Sentral-Europa
- Økonomisk vekst og sterkt arbeidsmarked 2005-2008
 - Arbeidsledigheten falt fra 4,7 (oktober 2005) til 2,4 % (mai 2008)
- Historisk stor innstrømming av arbeidsinnvandrere
- Innslaget av utenlandsk arbeidskraft på nivå med de store destinasjonslandene

I dag: Strømmer av arbeidsinnvandrere, oversikt og noen forskningsresultater

1. Innstrømming / utflytting
2. Bidrag til arbeidsstyrken
3. Drivkrefter bak strømmene fra Europa

0. Noen presiseringer

Noen definisjoner og bakgrunnsinfo

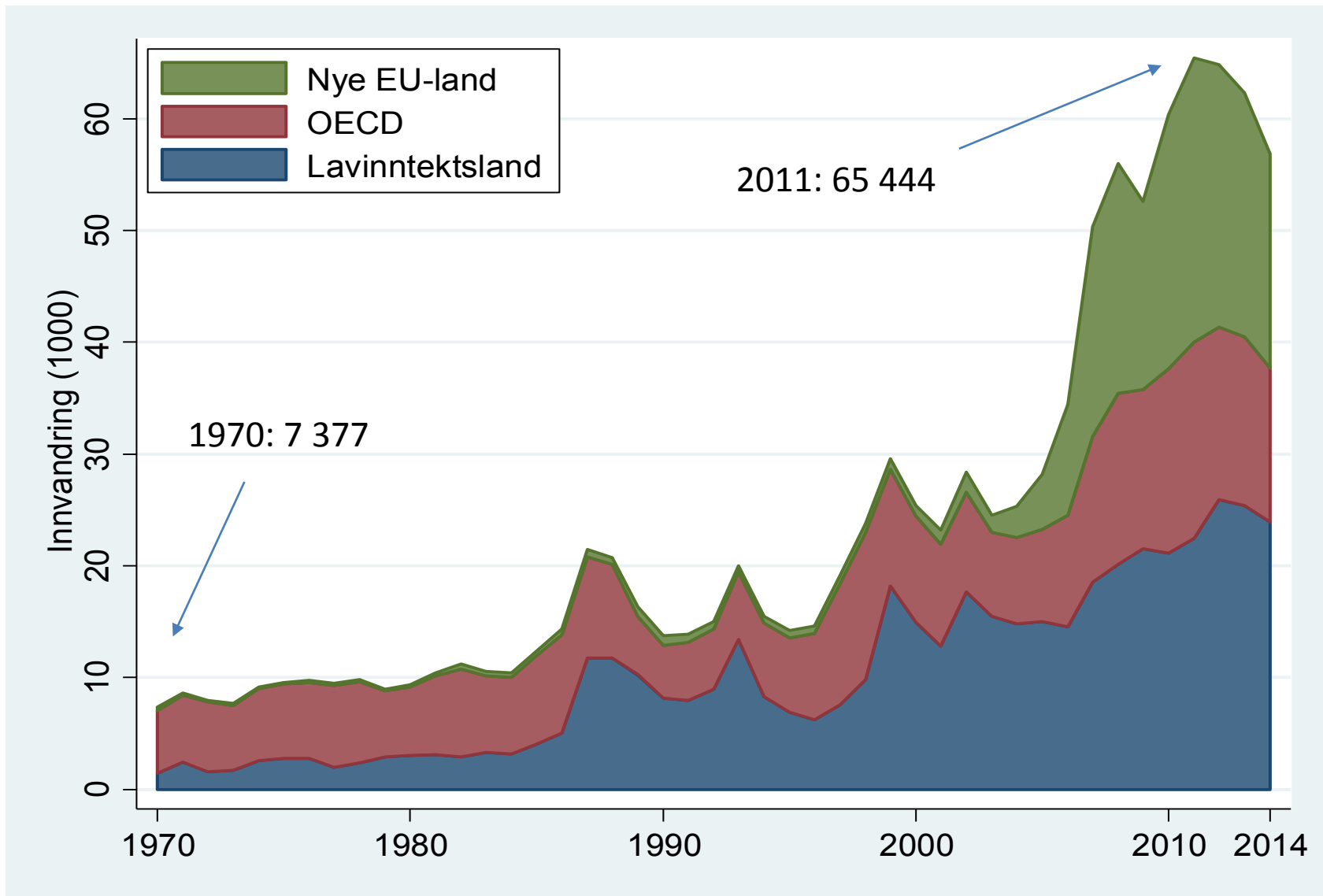
- Vårt fokus: Utenlandsfødte personer med to utenlandsfødte foreldre
 - Ikke norskfødte barn av innvandrerforeldre, utenlandsfødte barn av en eller to norskfødte foreldre, utenlandsadopterte
- **Innvandrer** = registrert i Det sentrale folkeregisteret (dvs. bosatt)
- **Arbeidsmigrant på korttidsopphold**
 - Ordinære korttidsmigranter
 - Utstasjonerte arbeidstakere

Noen definisjoner og bakgrunnsinfo

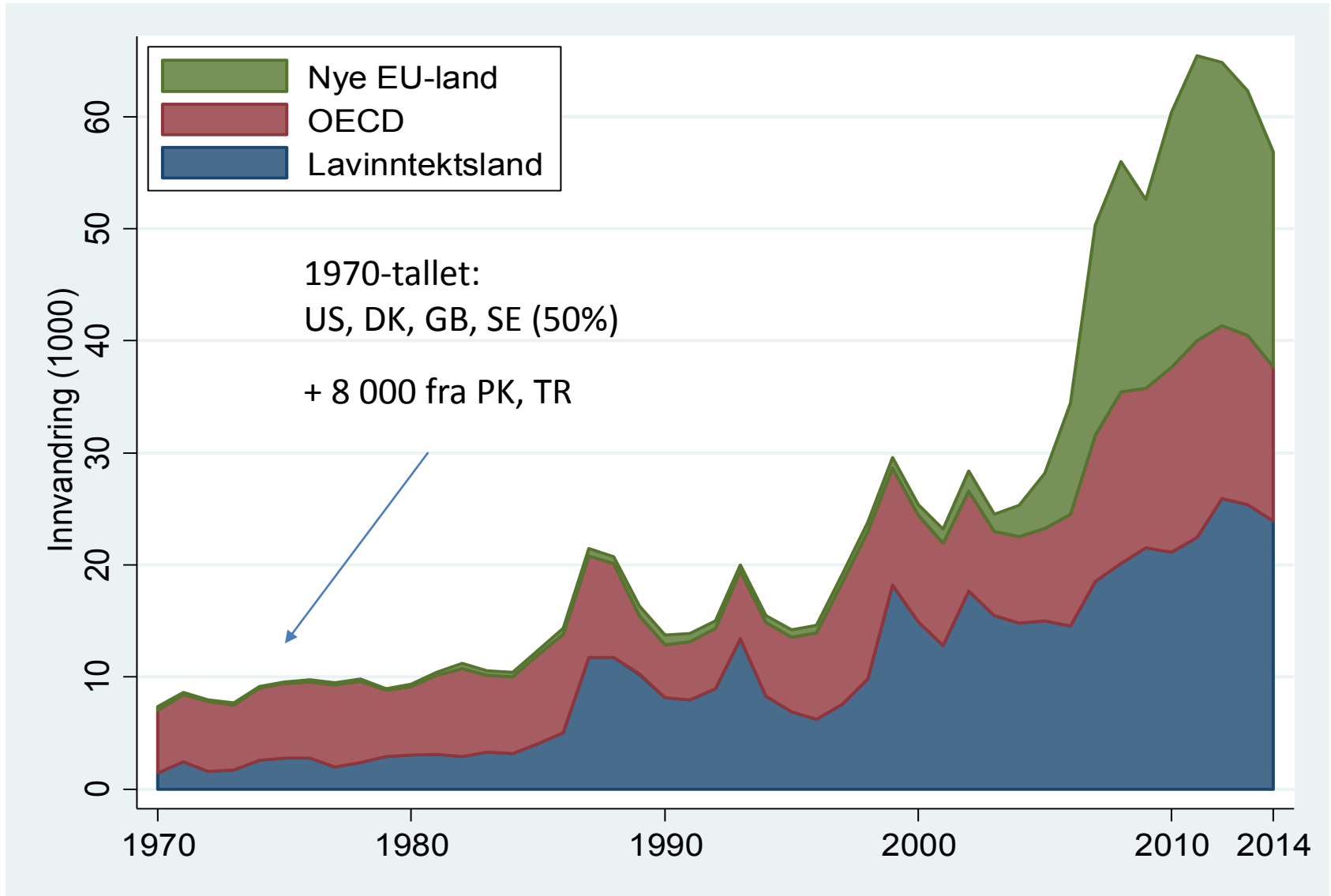
- Datakilder: **administrative registre** på utlån fra SSB. De viktigste er
 - Det sentrale folkeregisteret
 - Sentralskattekontoret for utenlandssaker (SFU)
 - Pensjonsgivende inntekt (NAV)
 - Arbeidstakerregisteret/LTO-registeret

1. Innvandring til Norge, 1970-2014

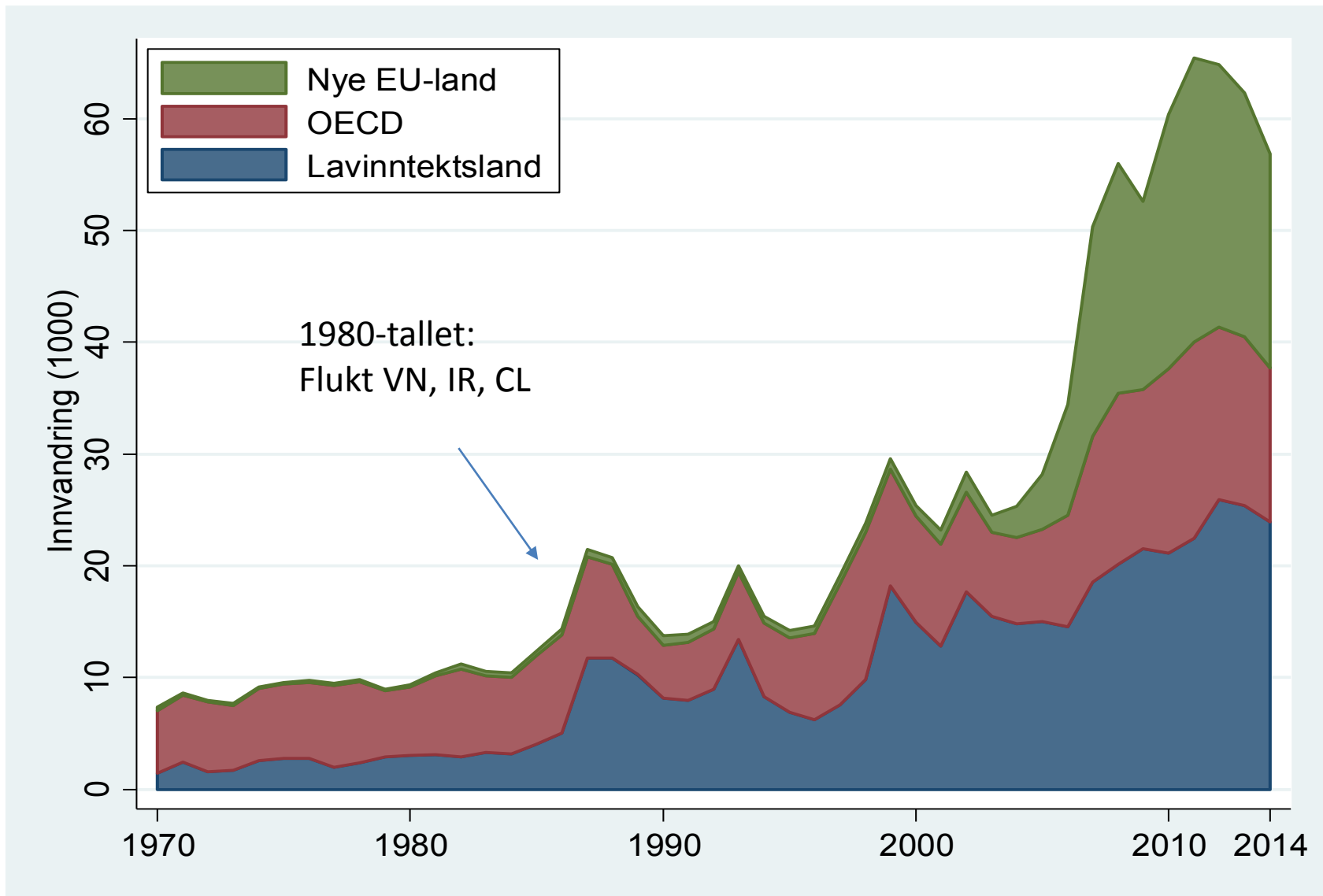
Innvandring til Norge, 1970-2014

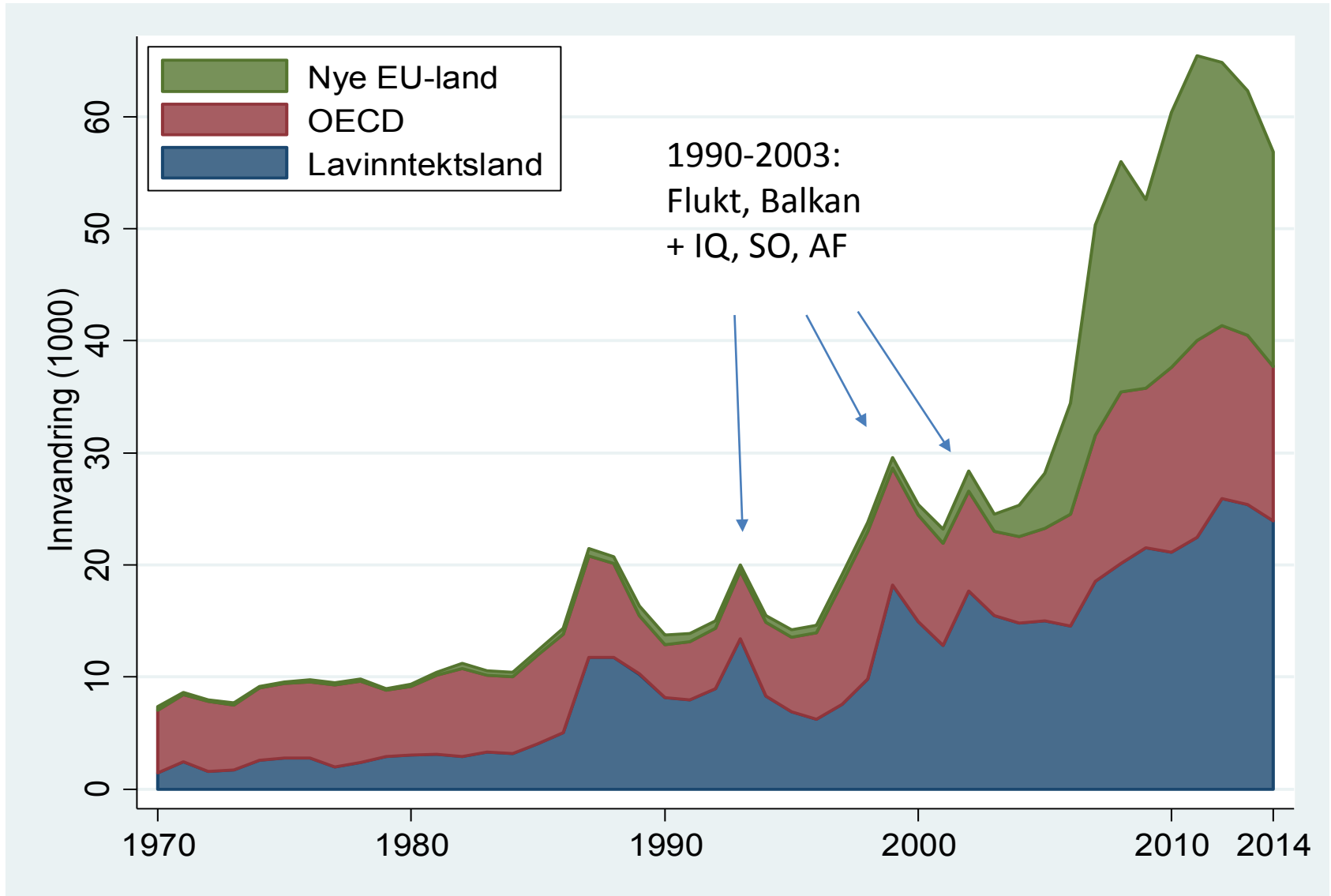
Innvandring til Norge, 1970-2014

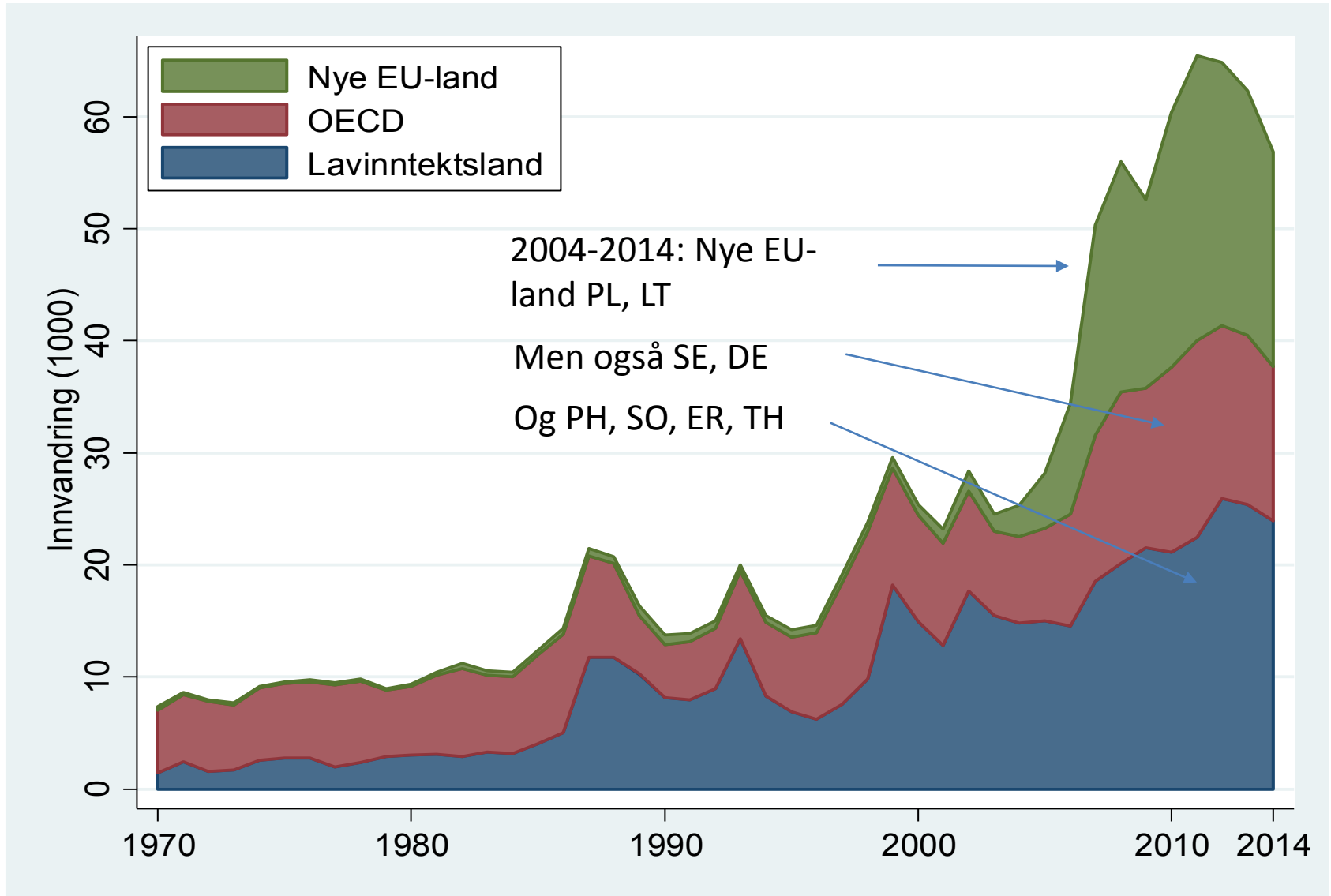
Innvandring til Norge, 1970-2014

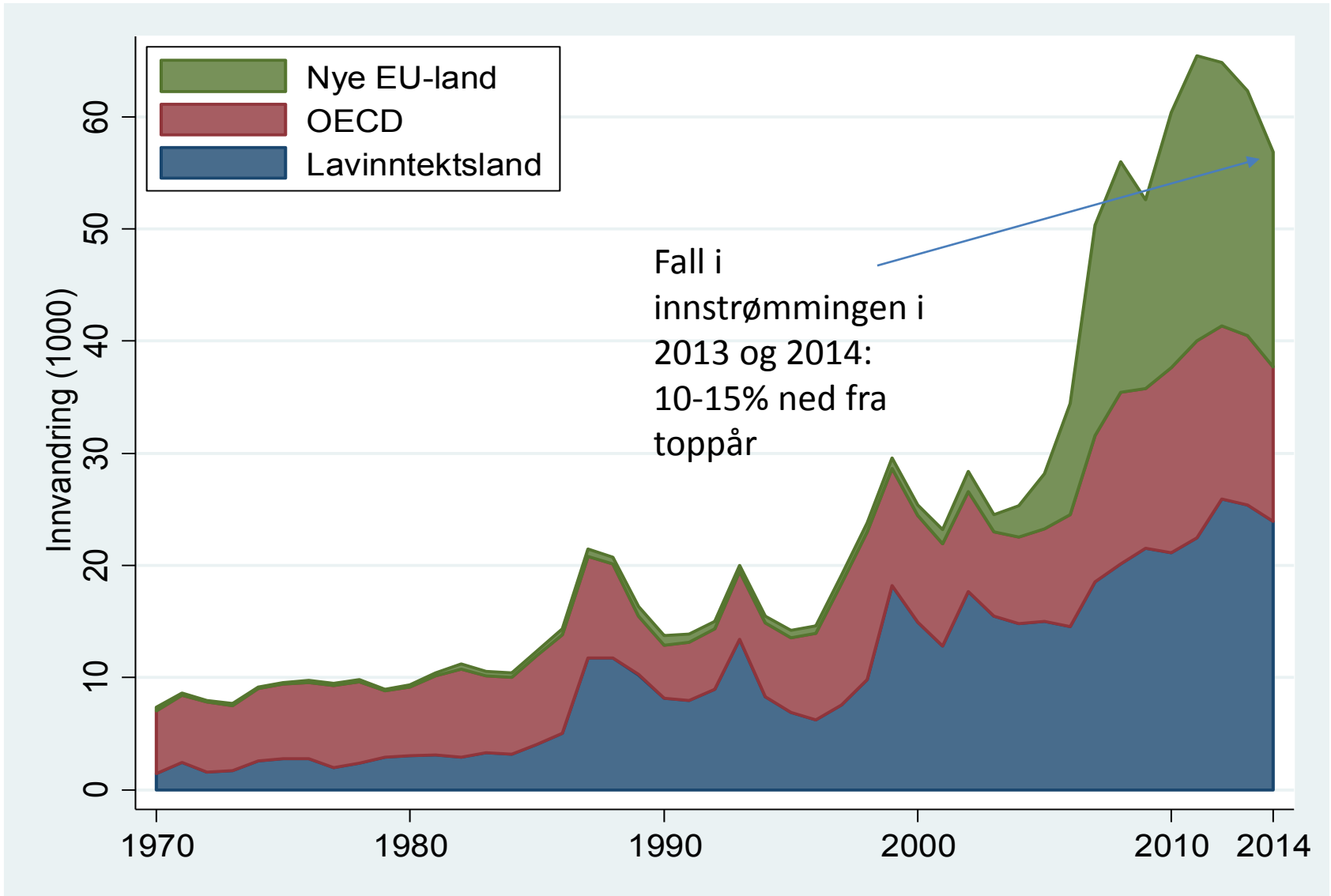
Innvandring til Norge, 1970-2014

Innvandring til Norge, 1970-2014

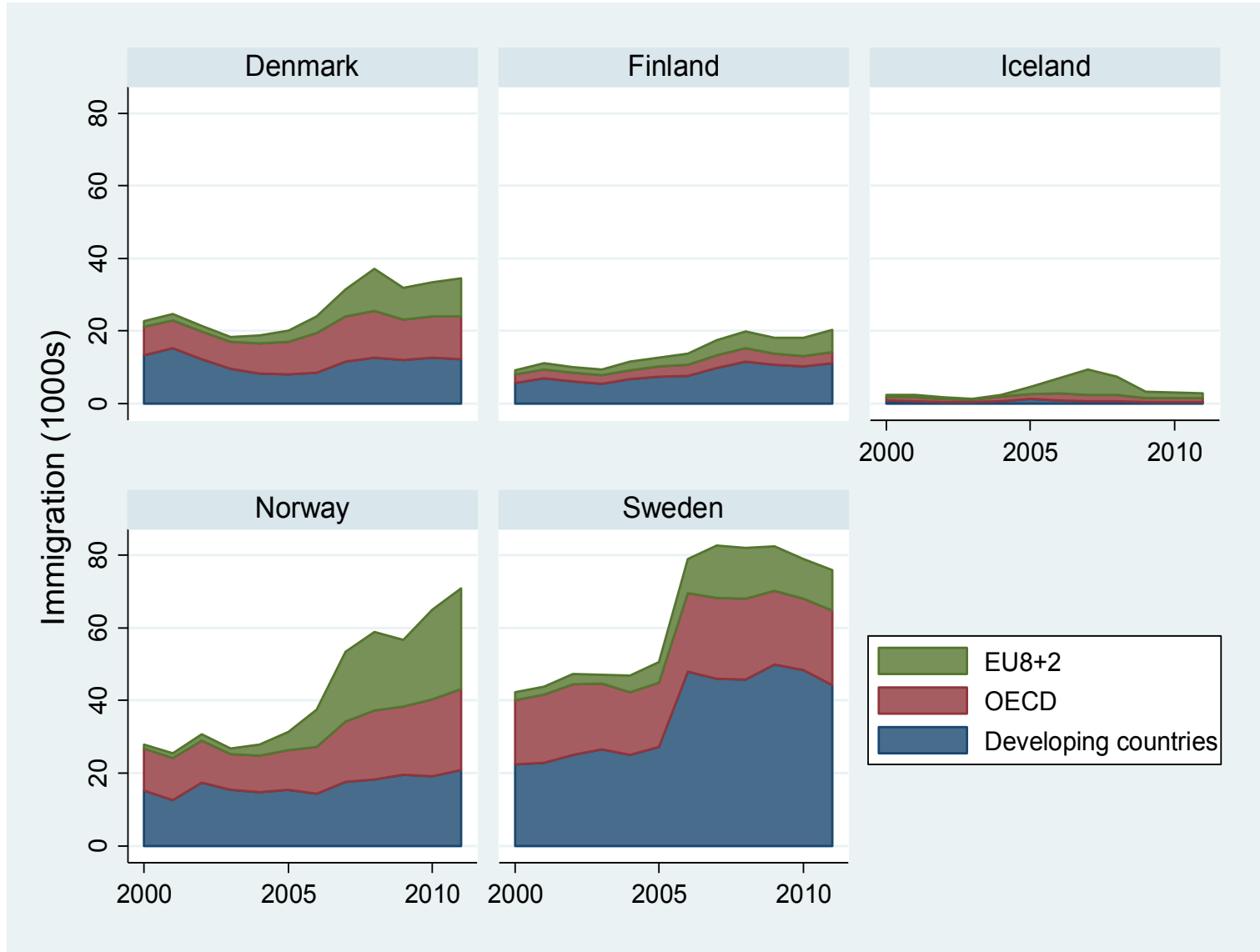

Innvandring til Norge, 1970-2014

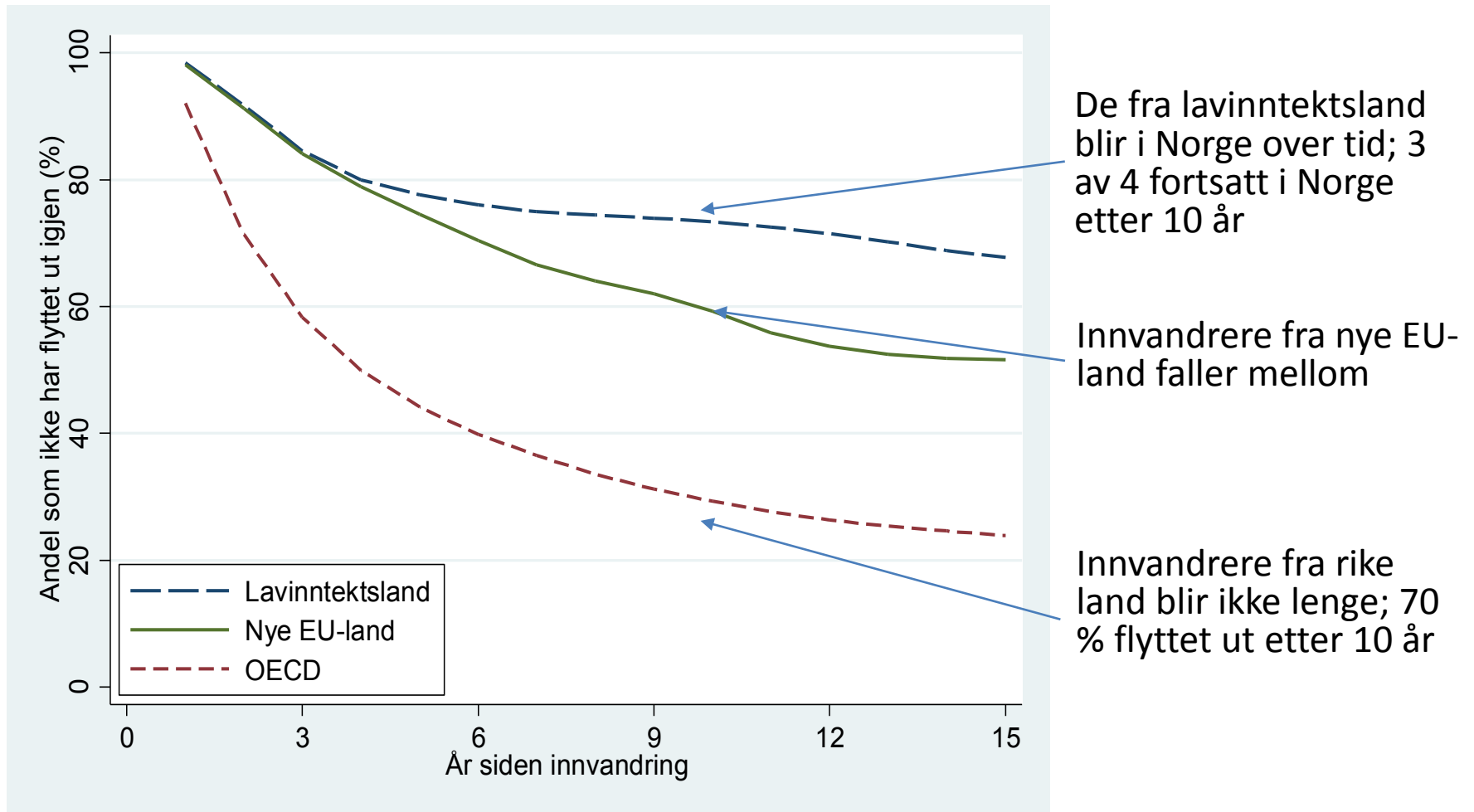
- Kraftig økning i innvandringen etter 2004; hvordan sammenligner Norge med øvrige nordiske land?

Innvandringen til Norge i nordisk perspektiv, 2000-2011

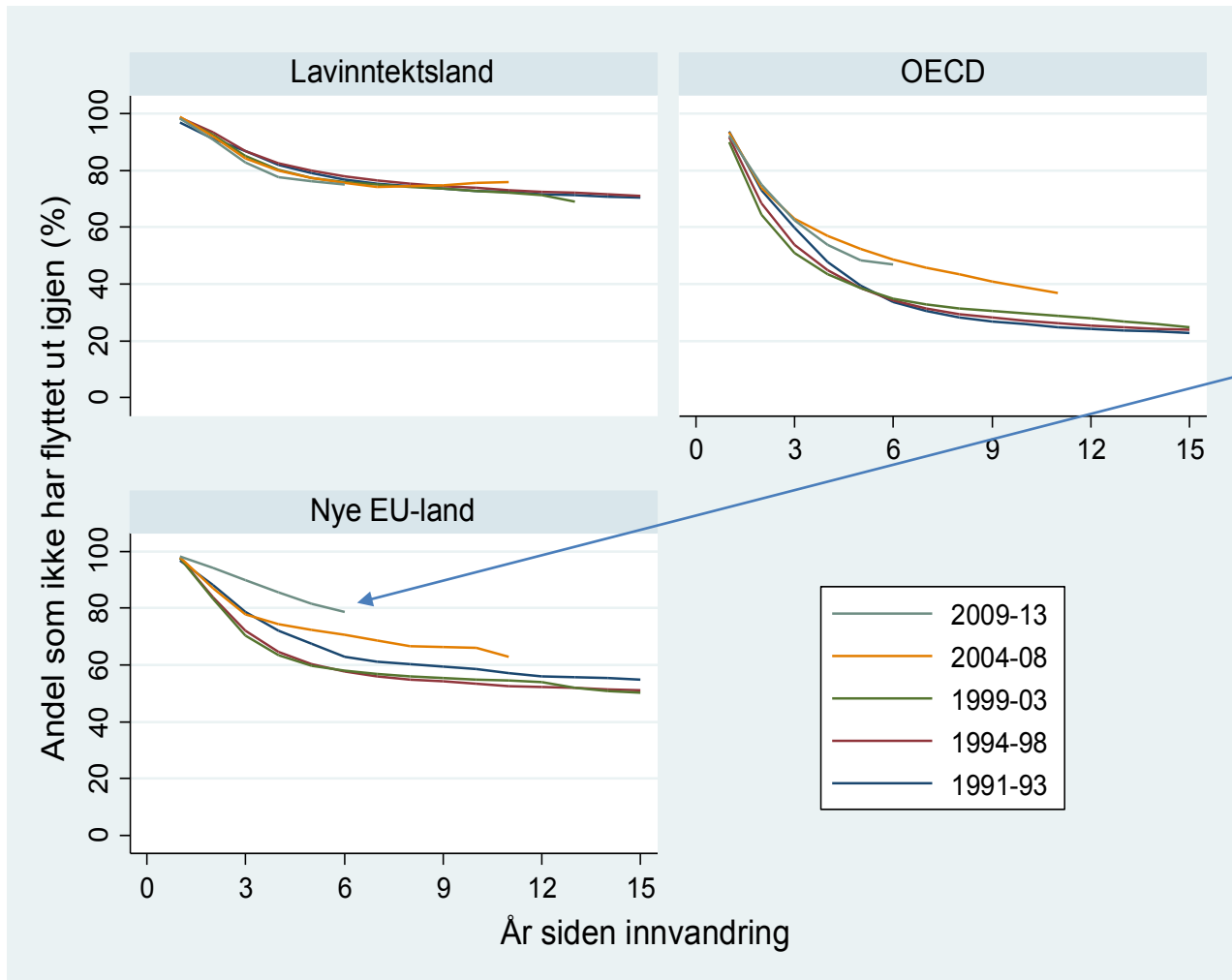
- Varig betydning av innvandringen avhenger av hvor lenge innvandrerne blir i landet

Hvor lenge blir innvandrerne i Norge?

Note: Innvandrere med ankomst 1991-2013

Utflytting: Skiller de som kom etter 2004 seg fra tidligere grupper?

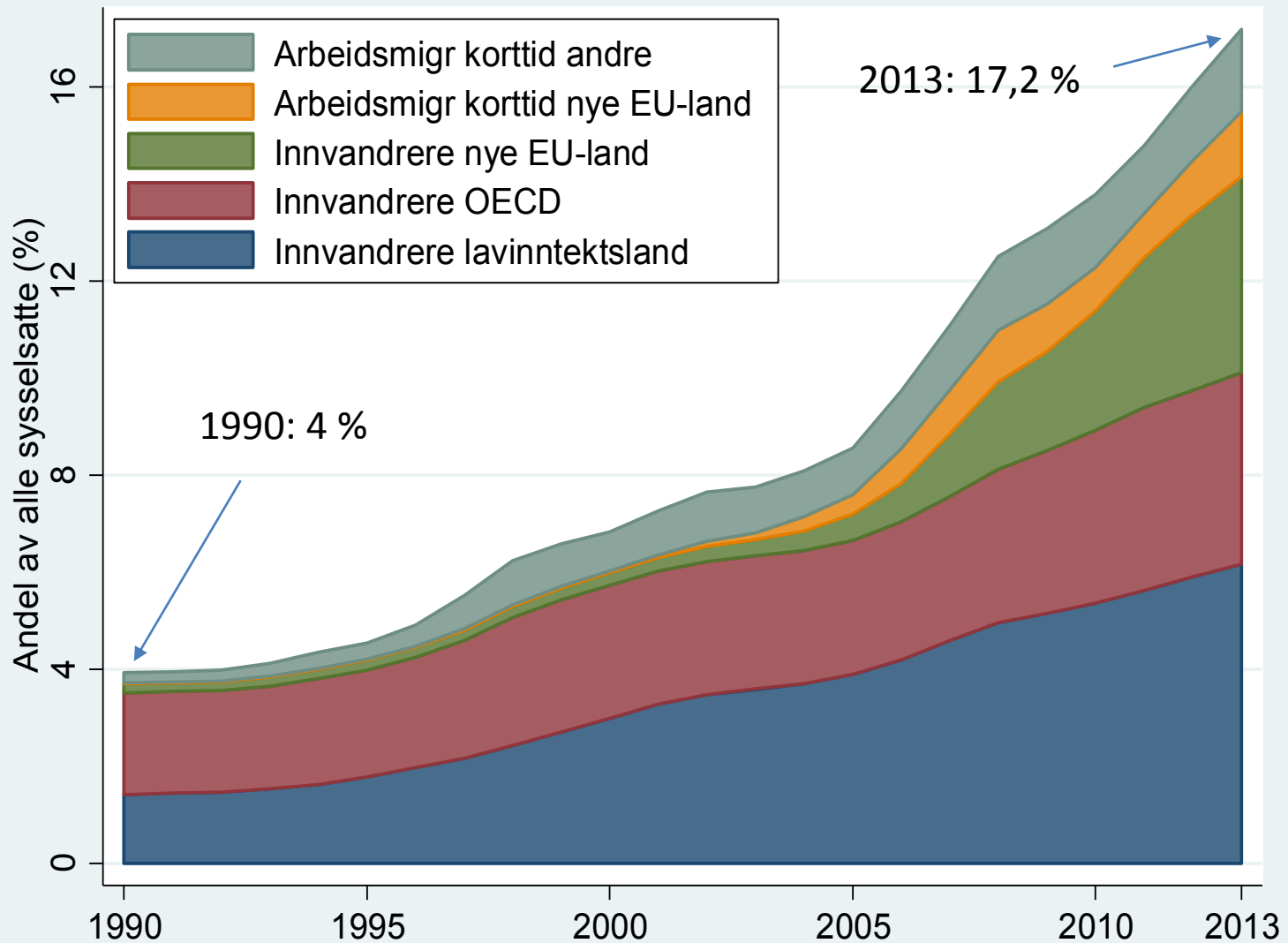

Lavere
utflyttingsrater
for dem som
kom etter 2009

Tid til gjenutflytting etter ankomstsår, innvandrere med ankomst 1991-2013

2. Bidrag til arbeidsstyrken

Andel av arbeidsstyrken, 1990-2013

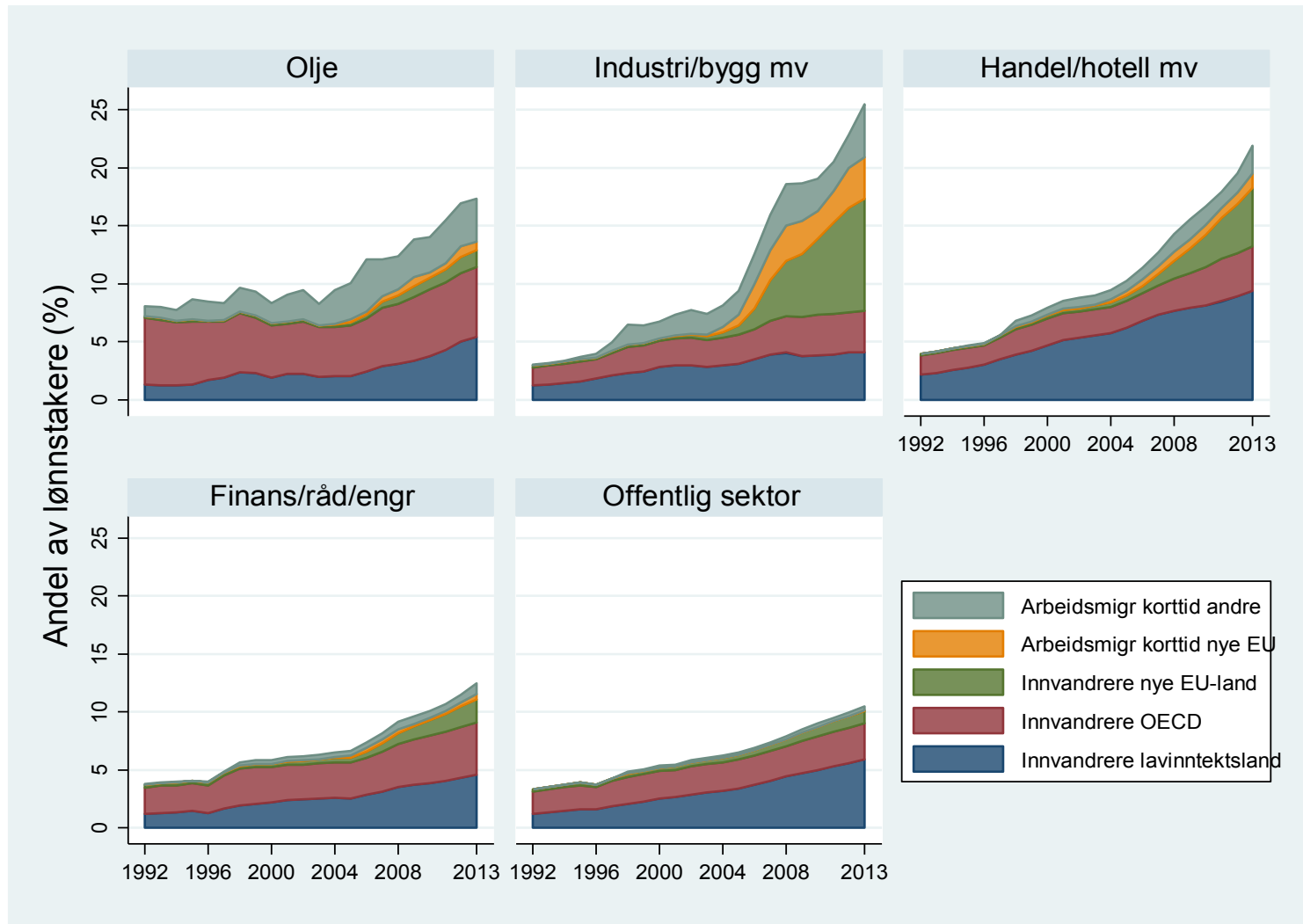
Arb.styrke= arb.inntekt>1G, uten utstasjonerte; 1,952M (1990) 2,614M (2013);

Bidrag til økt arbeidsstyrke

- Fra 2003 til 2013 vokste arbeidsstyrken fra 2.232.945 til 2.614.219
- Innvandrere og arbeidsmigranter stod for 72% av denne økningen

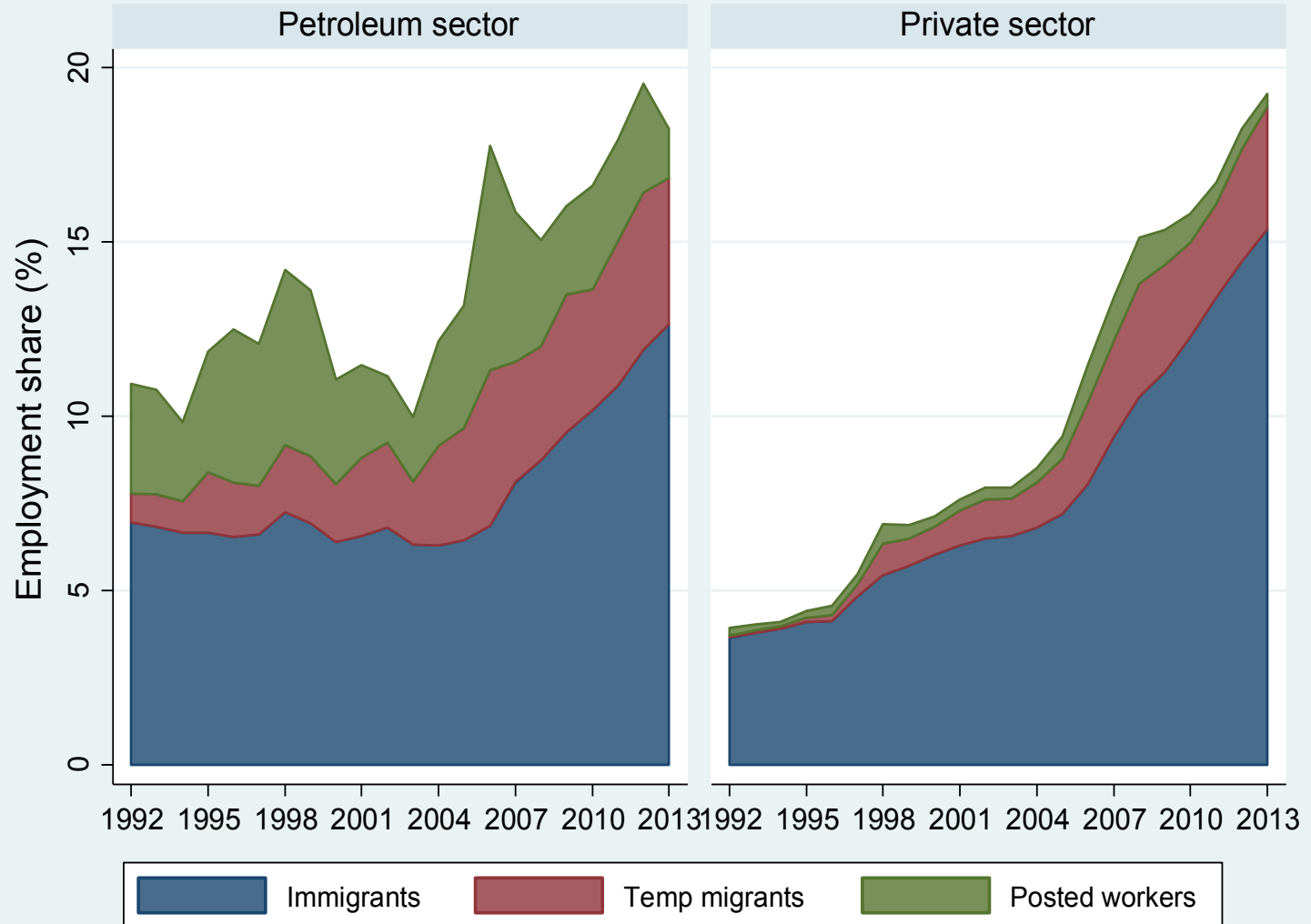
- Bidrag til arbeidsstyrken: Er det forskjeller etter næring?
 - Se på lønnstakere (hentet fra arbeidstakerregisteret), november 1992-2013

Andel utenlandsk arbeidskraft etter næring, 1992-2013

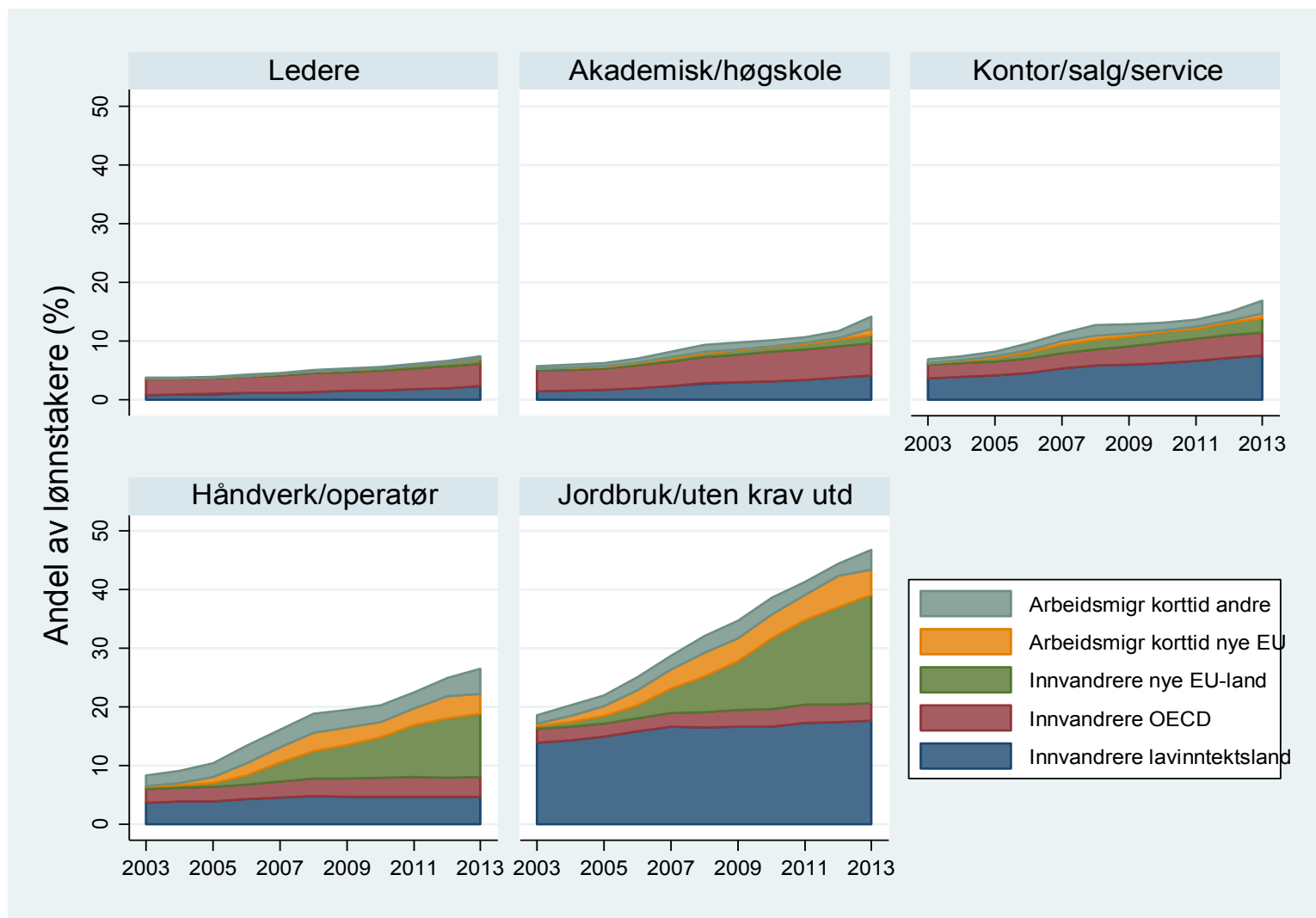
Antall lønntakere nov 2013: 80K/480K/512K/536K/752K (2,360M totalt)

Hva med utstasjonerte? Først og fremst i olje

- Hva med forskjeller etter yrke?
 - Bruke yrkeskoder fra arbeidstakerregisteret, tilgjengelig siden 2003
 - Dele lønnstakere i 5 yrkesgrupper etter «normale krav til utdanning» i yrket
 - (kun privat sektor)

Andel utenlandsk arbeidskraft etter yrke, 2003-2013

Antall lønnstakere nov 2013: 152K/452K/451K/412K/111K (1,578M totalt privat sektor)

En liten observasjon:

- Fra 2003 til 2013 vokste antall **norske** lønnstakere med 20-30 000 personer i alle yrkesgrupper i privat sektor, unntatt:
 - Høy kompetanse gruppen (opp 140 000)
 - Veldig lav kompetanse gruppen (ned 20 000)

3. Drivkrefter bak innstrømmingen av arbeidsinnvandrere og korttidsmigranter fra Europa, 1990-2012

Økning i flyt av utenlandsk arbeidskraft

- Avspeiler nye fellesmarkeder, endrete økonomiske forhold?
- Forskjeller mellom arbeidsmotivert og annen innvandring?
- Arbeidsinnvandring vs korttidsmigrasjon?
- Analyse av strømmene fra europeiske land:

Arbeidsmigrasjonen fra Europa: Mange som kommer for å jobbe bosetter seg ikke

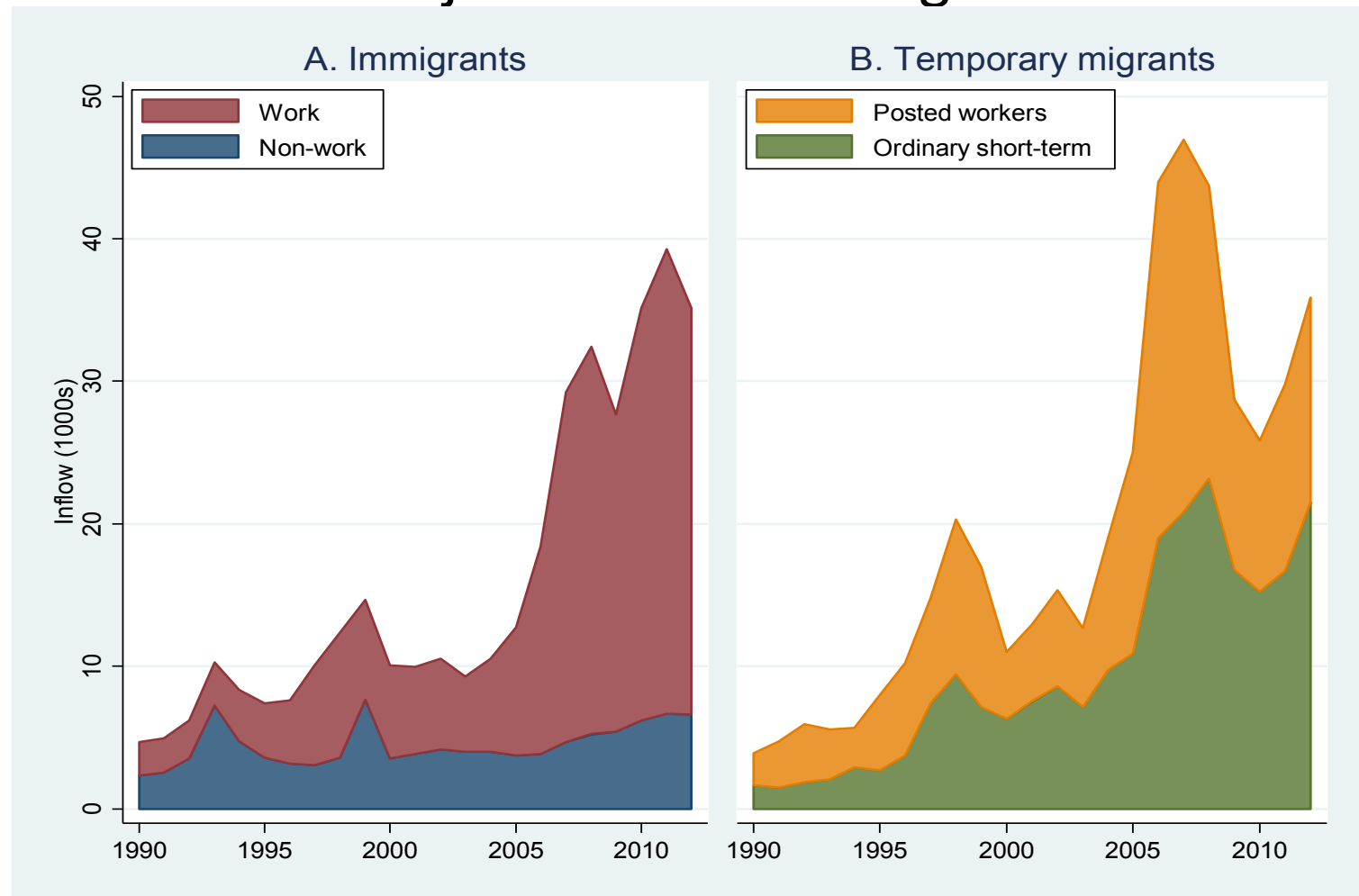

Fig 1: Adult immigration by admission class and temporary migrant flows from Europe 1990-2012.

Studie av migrasjonsstrømmer fra europeiske land til Norge

Estimere økonometrisk modell:

$$(2) \quad \ln\left(\frac{M_{jt}}{POP_{jt}}\right) = \beta_w w_{jt} + \beta_u u_{jt} + \beta_n n_{jt} + \tau_t + \mu_j + [\delta_w w_{jt} + \delta_u u_{jt} + \delta_n n_{jt} + \theta_t + \varphi_j] \cdot r_{jt} + \varepsilon_{jt} ,$$

- M = størrelsen på migrasjonsstrømmen fra land j til Norge i år t
- w = ln(reallønn) i hjemlandet
- u = ln(arbeidsledighetsrate) i hjemlandet
- n = ln(andel av hjemlandets voksenbefolkning i Norge 2 år tidligere, dvs. **nettverk**)
- r = ikke **fellesmarked**

Koeffisienter gir elastisiteter, mål på hvor følsom migrasjonsstrømmen er overfor endringer i forklaringsfaktor

Hva finner vi?

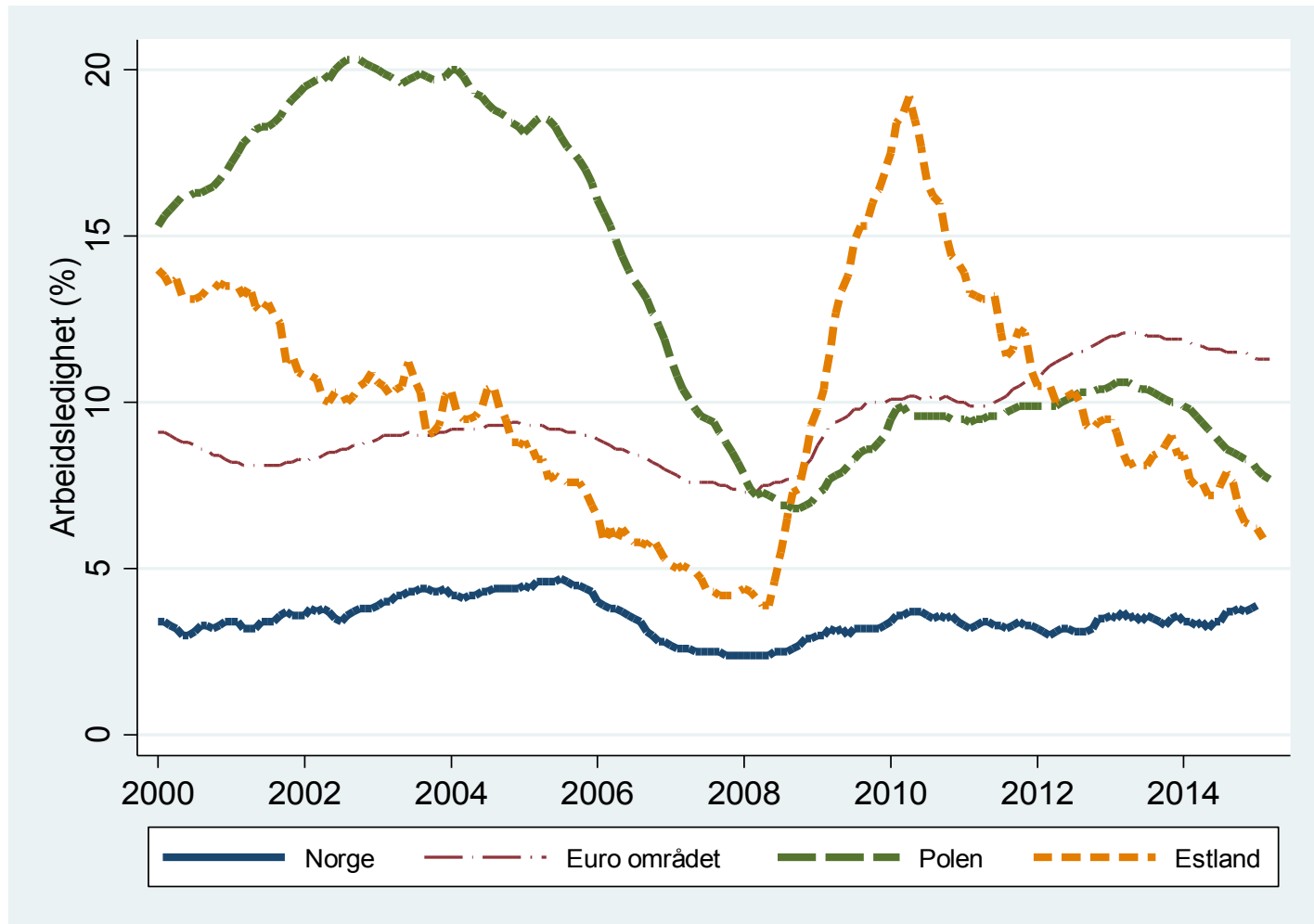
- Fellesmarkeder av fundamental betydning
 - EØS doblett, og utvidelsen av EU førte til 16-dobling av innstrømming av arbeidsinnvandrere (alt annet likt)
- Reallønn har sterk effekt
 - 1% vekst i reallønn hjemme demper arbeidsmigrasjon med 2,5%
- Konjunktorene er viktige
 - 10% økning i arbeidsledigheten hjemme øker arbeidsmigrasjonen med nesten 10%
- Nettverk like viktig
 - 10% økt sannsynlighet for å kjenne noen med jobb i Norge øker migrasjonsraten med 10%

Hva finner vi (2)?

- Drivere virker kun når det er fellesmarked
 - Før EU-utvidelsen hadde endringer i reallønn, ledighet og nettverk i EU8+2-land ingen betydning for migrasjonsflyten til Norge
- Arbeidsmigrasjonen reagerer mer på endring i drivere enn familiemigrasjon
- Strømmer av korttidsmigranter like følsom som arbeidsinnvandringen

Framtidsutsikter

Arbeidsmarkedssituasjonen i Norge, Polen, Estland og Euro-området

Kilde: OECD harmonized series

Framtidsutsikter

- Økende ledighet og lav lønnsvekst i Norge
- Motfase med Europa?
- Tilsier reduksjon i arbeidsflyten til Norge på kort sikt
- Og økt utflytting?

Oppsummering

- Historisk vekst i arbeidsmigrasjonen til Norge
 - EU-utvidelsen i 2004, lønnsutvikling og konjunkturer
 - Toppår 2011, dempet innstrømming siden men likevel veldig høyt nivå
- Betydelige bidrag til arbeidsstyrken
 - Ujevnt fordelt over bransjer og yrker
- Hvordan går det med arbeidsinnvandrerne over tid?
- Konsekvenser for økonomien, arbeidsmarkedet og velferdsstaten?